

Jutlus – Mt 6:33

Lõikustänupüha. Ülle Madise ametivande eel

11. oktoober 2026, Tallinna Piiskoplik Toomkirik

EELK peapiiskop Urmas Viilma

„Aga otsige esmalt Jumala riiki ja tema õigust!“ (Mt 6:33)

Tänase lõikustänupüha keskmes on igapäevane leib ja meie kirikukalendris on tänase pühapäeva mõtteks Psalmisti sõnad: „*Kõikide silmad ootavad Sind ja Sina annad neile nende roa omal ajal*“ (Ps 145:15). Sageli kasutatakse neid sõnu enne sööma asumist söögipalvena toitu õnnistades, jätkates sõnadega: „*Sina avad oma käe ja täidad kõik, mis elab, hea meelega*.“ (Ps 145:16)

Martin Luther selgitab oma Väikese Katekismuse Meie Isa palve seletuses, et igapäevane leib ei tähenda ainult sööki ja jooki, riietust ja kodu. Selle hulka kuuluvad ka perekond, töö ja vara, tervis, rahu, head sõbrad, usaldusväärsed naabrid, ustavad valitsejad ja hea valitsus. Nõnda on õiglane ühiskonnakorraldus, rahu ja usaldus samuti meie igapäevane leib. Isegi hea riigipea on rahvale antud igapäevane leib.

Martin Luther ütleb veel: „*Jumal annab küll igapäevast leiba ka ilma meie palveta kõigile kurjadele inimestele, kuid me palume selles palves, et ta laseks meil seda mõista ja oma igapäevast leiba tänuga vastu võtta*.“ Tänuikkus ei tähenda silmade sulgemist selle ees, et meie ümber on ka palju sellist, mis ei ole meile sugugi meelt mööda või päris ilma puuduseta. Palju asju, kas meie endi või teiste elus, või ka ühiskonnas üldiselt, võiks olla meie arvates paremini. Kuid tänuikkus aitab inimesel märgata seda, et temal endal on hästi ja näha sealjuures ka neid, kellel ei ole läinud sama hästi. Tänuik meel aitab avada käe ligimesele abi ulatamiseks, tänamatus seevastu sulgeb käe rusikasse. Jumala ande tuleb alati vastu tuleb võtta tänuga ja jagada teistega õiglaselt.

Jeesus ütleb täna kuulnud mäejutluse tekstis: „*Otsige esmalt Jumala riiki ja tema õigust, siis seda kõike antakse teile pealegi!*“ (Mt 6:33) ja õpetab oma jüngreid palvetama sõnadega: „*Meie igapäevast leiba anna meile tänapäev*.“ (Mt 6:11). Jumala riigi taga nõudmine ja otsimine esmajärjekorras asetab igapäevase leiva oma õigele kohale – mitte eesmärgiks omaette. Leib ei tohi saada jumalaks nagu meie maine vara ei tohi saada meie südame isandaks. „*Sest kus su aare on, seal on ka su süda*.“ (Mt 6:21).

Kas ilmalikke seadusi järgides saab täita Jumala õigust? Iga kord ja kõikjal, kus inimlik seadus kaitseb elu, inimväärikust ja rahu, saab selle ustavast täitmisest ligimesearmastuse tegu ja Jumala õigus. Iga kord, kui ametnik kuulab inimest eesmärgiga teda aidata; kui kohtunik ei tee isikutel vahet, et mõista õigust; kui poliitik räägib tõtt ning igaüks meist arvestab mitte ainult enda, vaid ka teise õigusega, saab õiglusest ka Jumala õigus.

Jumala õigus saab kõige selgemalt nähtavaks Jeesuse Kristuse eeskujus. Ristile viidud Jumala Poeg ei vaadanud kannatavat inimest eemalt taevaselt troonilt, vaid tuli ise inimese juurde ning sai meile ligimeseks. Jumal armastab inimest niivõrd, et annab meie eest oma elu. Jumala õiguseks on seega armastus. Just armastust peamegi Jumala õigusena taotlema.

Enamasti on ka valitsejate eelduseks, et rahvas neid armastab ja armastab ka oma riiki. Seda, kuidas rahvas riiki armastab, mõõdetakse tänapäeval usaldusega institutsioonide vastu. Seda püütakse erinevate uuringutega välja selgitada. Regulaarselt mõõdetakse, kui suur on rahva usaldus Eesti politsei, kaitseväge, rahvusringhäälingu, kohalike omavalitsuste, valitsuse, riigikogu või presidendi vastu. Mõnikord mõõdetakse rahva usaldust ka kiriku vastu. See võiks alati olla palju kõrgem.

Erineval ajal regulaarselt läbi viidud küsitluste tulemused näitavad, kuidas rahva usaldus riigi ja erinevate institutsioonide vastu ajas muutub. Mida see usaldus täpselt tähendab? Vahel kui

ajakirjanikud erinevates uudistes või vestlussaadetes nende uuringute tulemusi kommenteerivad räägitakse sellest, mil määral rahvas oma valitsejaid armastab.

Mulle endale tundub, et nendele uuringuküsimustele vastates ei väljenda inimesed oma suhtumist riiki ja valitsejatesse mitte sellele mõeldes kui palju nemad ise institutsioone usaldavad või neid armastavad, vaid vastupidi: kuidas inimesed tunnevad, et riik neid usaldab või armastab. Kui riigikogu usaldus on madal, siis põhjusel, et inimesed ei tunne, et riigikogulased rahvast hoolivad. Kui usaldus politsei ja presidendi vastu on kõrge, siis seda põhjusel, et inimesed tunnevad, kuidas Eesti politsei rahvast teenides neid aitab.

Siin jõuame tagasi tänase jutluse aluseks oleva kirjakoha juurde, kus Jeesus ütleb: „*Otsige esmalt Jumala riiki ja tema õigust, siis seda kõike antakse teile pealegi!*“ (Mt 6:33).

Kas ilmalik õigus ja Jumala õigus on üks ja seesama? Võivad olla, kuid ei pruugi. Kui need oleksid alati täiesti samad, oleks iga kehtiv seadus juba üksnes oma kehtivuse tõttu ka õiglane. Ajalugu kinnitab paraku valusalt, et ilmalikud seadused võivad olla ebaõiglased ning seadust võidakse mõnikord kasutada ära ka ülekohtu tööriistana. Et see nii on, võime vaadata, kuidas maailma suurriikide valitsejad praegu valitsevad. Eile vestlesin ühe Ameerikas sündinud eestlasega, kes märkis, et omamoodi paradoksaalne on, kuidas varem inimesed soovisid mujalt riikidest põgeneda Ameerikasse, siis nüüd inimesed soovivad Ameerikast peaaegu põgenedes lahkuda.

Õiglase seadusega saab keelata ebaõigluse ja vägivalla, kaitsta omandit, nõuda kokkulepete täitmist ja kohelda kõiki inimesi seadusesilma ees võrdselt. See on igas demokraatlikus riigis nii, kuid ilmalik seadus ei saa paraku kunagi kohustada kedagi armastama. Just selles ulatubki Jumala õigus palju kaugemale. Jeesus ootab oma järgijatel just armastust. Jeesuse antud ligimese armastuse käsk, ei säti paika ainult piire, milleni ma võin teistega koos samas ühiskonnas tegutsedes minna, vaid määrab ära selle, millisel kohal minu elus peab olema halastus ja armastust. Jeesus ootab, et me oleksime üksteisele ligimeseks.

Tuntud mõistuloos halastajast samaarlasest pööras Jeesus inimeste tavapärase küsimuse: „Kus oli Jumal?“ küsimuseks oma kuulajate suunas. Jeesus küsis: „Kus oli ligimene?“. Jumala õiguse taotlemine juhatab meid armastuseni, mis võib olla isegi ebamugav ja tülikas. Aga just sellises olukorras tegutses halastaja samaarlane, kui ta läbipekstud ja paljaksröövitud võõrast aitas. Ta nägi inimest, kes vajas abi ja sai abivajaja jaoks ligimeseks.

Polariseerumine ühiskonnas algab hetkest, mil meie ei näe enam inimest, vaid ainult konkreetset rühma, erakonda, rahvust, usku või maailmavaadet, mille oleme ise või mis on juba kellegi teise poolt ära sildistatud. Jeesuse armastuse käsk kaotab esmalt ära „nemad“ jättes järele ainult „meie“. Kui võimalikult paljud kuuluvad „meie“ hulka, jääb vähemaks neid, keda saab rahuliku südamega sildistada „nendeks“. Seejärel tahab ta, et me läheksime veel kaugemale ja järele jääksid „sina“ ja „mina“. Selline isiklik tasand mis ongi ligimesena suhtlemise tõeline tasand. Kui teine inimene seisab minu ees ligimesena ja mina tema ees ligimesena, saamegi vastastikku teineteist armastada nagu iseennast.

Me osaleme siin tänasel jumalateenistusel erinevate kirikute juhtide ja esindajatena. Ka meie kirikud ei ole samasugused. Meil on erinev ajalugu, vaimulik pärand, kirikukord, traditsioonid, ka erinev viis, kuidas viime läbi jumalateenistusi ning kuidas tõlgendame ja mõistame Pühakirja. Ometi oleme ühiselt ühe Issanda ja evangeeliumi teenistuses sama rahva keskel siin Eestimaal. Kristuse poolt taotletud Jumala õigus ja ühtsus ei tühista kellegi erinevusi, vaid annab armastuse kaudu kõiki ühendava mõõtmega.

Jumala riigis ei ole ida ja läant ega lõunat ja põhja. Ei ole külma ega kuuma. Pole isegi liberaalusust ega progressiivsust. Jumala riigis on üks kese, milleks on Kristus. Usk Kristusesse ja oma usu tõeks elamine läbi armastusekäsu täitmise asetab kogu elu tasakaalu.

Kui otsime ühtainust sõna, mis avab Jumala õiguse, ongi selleks armastus. Õigus ilma armastuseta võib olla vormiliselt laitmatu, kuid jätta ikkagi ligimese ukse taha külma kätte. Armastus ilma õigusega võib aga omakorda muutuda meelevaldseks soosimiseks. Me vajame mõlemat: õigust, mis ei tee isikutel vahet, ning armastust, mis ei muuda inimest arvuks statistikas ega reaks eelarves.

Kas riik saab armastada oma rahvast? Riigil ei ole südant samal viisil nagu inimesel. Kuid riik saab oma seaduste, otsuste ja ametnike kaudu muuta hoolimise nähtavaks ja kogetavaks. Riik armastab, kui kaitseb inimese väärikust, hoiab nõrgemat, räägib rahvaga ausalt, jagab koormaid õiglaselt ning ei kohtle kedagi pelgalt vahendina mõne suurema eesmärgi saavutamiseks.

Riik ootab kodanikult vastu lojaalsust, seaduste järgimist ja maksude tasumist. Äärmisel juhul võib riik oodata inimeselt ka valmisolekut kaitsta oma maad – isegi elu hinnaga. Need ei ole vähetähtsad ootused. Seepärast peab inimene tajuma, et see riik, mida ta teenib ja kaitseb, teenib ja kaitseb ka teda. Usaldust ei saa paraku kehtestada seadusega ega koguda kokku maksuna. Usaldus tekib seal, kus võimu kasutatakse õiglaselt ja erapooletult, kus tehtud otsuseid põhjendatakse ausalt ning kus ka eriarvamusele jääjat või teistsugust mistahes tunnuste alusel ei lükata „meie“ hulgast „nende“ hulka.

Kristlik armastus ei toimi kunagi tingimusel: mina sulle, sina mulle, et esmalt olgu teised täiuslikud, siis armastan ka mina vastu. Igaüks meist peab elu paremaks muutmisel alustama esmalt iseendast. Õiglane ja armastav Eesti ei sünni ainult Kadriorus või Toompeal. See sünnib igas kodus, igas koolis, töökohas, kirikus ja südames.

Kui täname tänasel lõikustänupühal siin kirikus igapäevase leiva eest, siis märgib see ka meie tänu rahu ja kodu eest, põhiseadusliku korra ja vabaduse eest. Me täname kirikupalves ka ametist lahkuva presidendi Alar Karise ustava teenistuse eest meie maa ja rahva juhina. Palume õnnistust ametisse asuvale presidendile Ülle Madisele. Palvetame, et Jumal annaks riigipeale tarkust ja julgust eristada seaduslikku õiglasest, kingiks kannatlikku meelt oma rahvast kuulata ning südamesoojust näha iga otsuse taga ligimest. Seda palume ka endale, et me kõik otsiksime esmalt Jumala riiki ja tema õigust, et võtta siis Jumalalt vastu ka kõik muu, mida eluks igapäevase leivana vajame. Aamen.